

Харків, 5 груд. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. О. А. Мкртічян]. Харків, 2023. С. 84.

3. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі : навчально-методичний посібник / Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.

4. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання : наказ Міністерства соціальної політики України від 23 груд. 2021 р. № 718 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text> (дата звернення: 30.10.2025).

*Микита Невмивака,
здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальності А1 Освітні науки (Соціальна педагогіка),
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

*Науковий керівник: Наталія Олексюк,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

ЗМІСТ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З ДІТЬМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ

Актуальність теми дослідження: Воєнні події в Україні з 2014 року, а особливо повномасштабне вторгнення росії у 2022 році, спричинили значне зростання кількості дітей, один або обидва батьки яких проходять військову службу у складі Збройних Сил України та інших сил оборони. Така категорія дітей перебуває у зоні підвищених соціально-психологічних ризиків, що зумовлено тривалими розлуками з батьками, зміною звичного життєвого середовища, емоційною нестабільністю, постійним відчуттям небезпеки та, нерідко, переживанням травматичних подій, пов'язаних із військовими діями. Питання впливу стресових чинників на психоемоційний стан дітей, зокрема тих, які зростають у складних соціальних умовах, висвітлено у дослідженнях вітчизняних науковців, які наголошують на необхідності раннього виявлення ознак емоційного виснаження та психологічної травматизації школярів [1, с. 45-47].

У сучасних умовах заклад загальної середньої освіти стає не лише освітнім, а й важливим соціально-виховним і реабілітаційним середовищем, яке забезпечує збереження психічного здоров'я та емоційної рівноваги дітей. Саме школа виступає простором формування в учнів почуття безпеки, стійкості до стресу, соціальної компетентності та навичок конструктивної взаємодії. У цьому контексті значно зростає роль соціального педагога, який забезпечує системний психолого-педагогічний супровід дитини, координує взаємодію освітнього закладу, сім'ї, соціальних служб і громади. На важливості комплексної підтримки сімей військовослужбовців та

розбудови міжвідомчої взаємодії у наданні допомоги дітям наголошується у працях вітчизняних дослідників, які підкреслюють потребу соціального партнерства між освітніми та соціальними інституціями [2, с. 112-119; 3, с. 87-89].

Порівняно з іншими вразливими категоріями дітей, діти військовослужбовців характеризуються специфічними соціально-психологічними потребами: ризиком підвищеної тривожності, емоційних і поведінкових порушень, труднощами адаптації та потребою у стабільному емоційному оточенні. Дослідження засвідчують, що ефективна соціально-педагогічна підтримка таких дітей має включати цілеспрямовані заходи щодо розвитку емоційного інтелекту, навичок саморегуляції, соціальної взаємодії, а також формування позитивного світогляду в умовах війни [4, с. 64-70].

Водночас аналіз наукових джерел свідчить про недостатній рівень розробленості проблеми саме змісту, форм і технологій соціально-педагогічної роботи в закладах загальної середньої освіти з дітьми військовослужбовців. Наявні дослідження більшою мірою стосуються соціального захисту сімей військових, зокрема учасників АТО/ООС [5, с. 45; 6, с. 128], а також психологічної підтримки дітей у кризових ситуаціях [7, с. 155]. Це засвідчує нагальну потребу в уточненні, систематизації та розробленні ефективних моделей соціально-педагогічного супроводу саме в освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. Соціально-педагогічна діяльність у сучасних закладах освіти має на меті створення умов для гармонійного розвитку та соціалізації дитини, формування її життєвих компетентностей і забезпечення соціального захисту. Особливої актуальності ця діяльність набуває у роботі з дітьми військовослужбовців, які нерідко стикаються з психологічними труднощами, спричиненими розлукою з батьками, відчуттям небезпеки, нестабільністю та втратою відчуття безпеки.

Основними завданнями соціального педагога у роботі з цією категорією дітей є: захист прав та законних інтересів дитини, реалізація соціально-правових гарантій; психолого-педагогічна підтримка дітей у процесі адаптації до навчального середовища; профілактика емоційного вигорання, тривожності, агресії, девіантних проявів; організація партнерської взаємодії між школою, сім'єю та соціальними службами; розвиток соціальної компетентності, самоповаги.

Соціально-педагогічна робота здійснюється за кількома напрямками: діагностичним – виявлення рівня адаптації, емоційних станів, особистісних ресурсів дитини; консультативним – надання допомоги дітям, батькам, педагогам; профілактичним – запобігання проявам девіантної поведінки, тривожності, ізоляції; просвітницьким – формування у дітей навичок емоційної саморегуляції, толерантності, патріотичної свідомості. Ефективність соціально-педагогічної діяльності визначається дотриманням таких принципів, як особистісно-орієнтований підхід, партнерство, конфіденційність, етичність та цілісність впливу.

Сучасний соціальний педагог має виступати посередником між дитиною та суспільством, координатором взаємодії між освітнім середовищем, сім'єю та

соціальними інституціями. У контексті воєнного стану ця роль набуває гуманістичного і навіть реабілітаційного змісту — від психологічної підтримки до створення умов для безпечного розвитку й навчання.

Висновки. Соціально-педагогічна робота у закладі загальної середньої освіти з дітьми військовослужбовців є багатогранним процесом, який поєднує елементи психологічної, педагогічної, соціальної та правозахисної роботи. Її ефективність залежить від рівня професійної підготовки фахівця, його етичної культури, уміння працювати в умовах невизначеності та кризових ситуацій. Розвиток системи підтримки дітей військовослужбовців має стати одним із пріоритетів освітньої політики України, спрямованої на збереження психічного та фізичного здоров'я, соціальну стабільність та гуманізацію шкільного середовища.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: навч.-метод. посіб. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
2. Капська А. Й. Соціальна педагогіка: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 424 с.
3. Тесленко Т. В. Соціально-педагогічна підтримка сімей учасників АТО в умовах освітнього закладу. Педагогічний процес: теорія і практика. 2017. № 3. С. 86–92.
4. Панок В. Г. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: навч.-метод. посіб. Київ: Ніка-Центр, 2015. 256 с.
5. Комар Т. В. Соціальний захист сімей військовослужбовців: сучасні виклики та шляхи їх подолання. Соціальна робота в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. 2019. № 2. С. 44–51.
6. Хоружий Г. Ф., Коваль Л. І. Соціальна робота з військовослужбовцями та членами їх сімей: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 2003. 192 с.
7. Чепелева Н. В. Психологія кризових ситуацій. Київ: Либідь, 2016. 318 с.

Вікторія Пономарьова

*студентка спеціальності 231 Соціальна робота
ВСП Бережанський фаховий коледж НУБіП*

Науковий керівник: **Софія Підлужна**

*викладач соціальних дисциплін І категорії
ВСП Бережанський фаховий коледж НУБіП*

ПІДТРИМКА СІМЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

У сучасних умовах, особливо в період повномасштабної війни в Україні, значно зросла кількість сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах. Війна безпосередньо впливає на сім'ю, ускладнює виконання нею основних функцій, породжуючи низку соціальних, міжособистісних та психологічних проблем [1, с. 7]. Як наслідок, такі родини часто не в змозі самотійно подолати кризи і потребують допомоги ззовні. Необхідність розв'язання соціальних проблем сімей в умовах війни стимулювала розвиток розгалуженої системи соціальної роботи, спрямованої на